

Näringsutskottets betänkande 2025/26:NU9

Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger regeringens skrivelse till handlingarna.

Utskottet konstaterar att regeringen i huvudsak instämmer i Riksrevisionens iakttagelser och bedömningar och att regeringen har ändrat rutinerna för beslut om ekonomiska mål i bolag med statligt ägande sedan den granskade perioden.

I betänkandet finns en reservation (V, MP).

Behandlade förslag

Skrivelse 2025/26:8 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut3

Redogörelse för ärendet4

Utskottets överväganden.....5

 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning.....5

 Skrivelsen.....5

 Utskottets ställningstagande.....7

Reservation8

 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning – motiveringen (V, MP).....8

Bilaga

Förteckning över behandlade förslag.....9

 Skrivelsen.....9

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning

Riksdagen lägger skrivelse 2025/26:8 till handlingarna.

Reservation (V, MP) – motiveringen

Stockholm den 11 december 2025

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Anders Ådahl (C), Fredrik Olovsson (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Monica Haider (S), Josef Fransson (SD), Mattias Jonsson (S), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Marianne Fundahn (S), Eric Palmqvist (SD), Kjell Jansson (M), Birger Lahti (V), Johnny Svedin (SD), Katarina Luhr (MP), Louise Eklund (L), Daniel Vencu Velasquez Castro (S) och Lili André (KD).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet regeringens skrivelse Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning (skr. 2025/26:8). Den 29 april 2025 överlämnade riksdagen Riksrevisionens rapport LKAB:s omställning – planering för en ny värdekedja (RiR 2025:7) till regeringen. Den 23 oktober 2025 återkom regeringen till riksdagen med skrivelse 2025/26:8 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning.

Inga motioner har väckts med anledning av skrivelsen. I bilagan finns en förteckning över de förslag som behandlas i betänkandet.

Vid utskottets sammanträde den 15 maj 2025 informerade riksrevisor Christina Gellerbrant Hagberg om Riksrevisionens rapport.

Utskottets överväganden

Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför motivreservationen (V, MP).

Skrivelsen

Riksrevisionens iakttagelser och rekommendationer

Riksrevisionen har granskat om regeringen och Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB) har agerat affärsmässigt vid planeringen av omställningen av bolagets verksamhet till produktion av järnsvamp. Den övergripande slutsatsen är att både regeringen som ägare och LKAB i huvudsak har agerat affärsmässigt. Samtidigt konstaterar Riksrevisionen att ägarens roll i omställningen har varit begränsad eftersom det ännu inte har genomförts någon ägarsamordning. Myndigheten konstaterar att det inte har framkommit några tecken på politisk styrning av bolaget för att driva fram omställningen.

Enligt Riksrevisionen kommer investeringar i omställningen att innebära risker. Myndigheten lyfter fram att även om affärsmässigt agerande tillåter risktagande måste detta ske på ett övervägt sätt där risken vägs mot den möjliga vinsten. Myndigheten bedömer att det är rimligt att LKAB undersöker möjligheten att ställa om till en fossilfri värdekedja med tanke på den affärsmöjlighet som skapas av EU:s utsläppshandel och statligt ägda bolags föredömliga roll inom hållbarhet.

Riksrevisionen konstaterar att det, enligt den ägarpolicy som gällde vid granskningen, var en viktig uppgift för ägaren att vid bolagsstämman fastställa ekonomiska mål. Myndigheten lyfter fram att även om de ekonomiska mål som ägaren beslutade om på en extra bolagsstämma i LKAB 2021 har beräknats i enlighet med etablerade modeller och metoder har det lönsamhetsmål som nu tillämpas i praktiken blivit lägre än det som beräknades utifrån marknadsvärdet. En extern granskning har på begäran av Riksrevisionen genomförts för att bedöma ägarens metod för beräkning av LKAB:s ekonomiska mål. Enligt myndigheten var den externa granskningens övergripande slutsats att lönsamhetsmålet generellt hade fastställts enligt gängse modeller och metoder.

Mot denna bakgrund anser Riksrevisionen att processen för att fastställa ekonomiska mål för de statliga bolagen är bristfällig och rekommenderar regeringen att säkerställa att det beräknade lönsamhetsmålet tillämpas konsekvent.

Regeringens bedömning

Regeringen instämmer i Riksrevisionens bedömning att regeringen och LKAB i huvudsak har agerat affärsmässigt i samband med planeringen av omställningen av bolagets produktion. Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att dokumentationen av vissa ställningstaganden i samband med att de ekonomiska målen för LKAB togs fram inte var tillräckligt tydliga. Regeringen delar Riksrevisionens bedömning att en omfattande omställning av LKAB:s verksamheter innebär risker och att det inom ett affärsmässigt agerande finns utrymme att ta risker. Liksom Riksrevisionen ser regeringen även att det är rimligt att bolaget undersöker möjligheterna att ställa om till en fossilfri värdekedja, i linje med att statligt ägda bolag ska agera föredömligt inom hållbarhet.

Vidare instämmer regeringen i Riksrevisionens bedömning att de ekonomiska mål som ägaren beslutade om 2021 är framtagna i linje med gängse modeller och metoder. Samtidigt framhåller regeringen att det vid företagsvärdering finns betydande osäkerhetsfaktorer och att alla värderingsmodeller är känsliga för antaganden. Med anledning av Riksrevisionens slutsats om LKAB:s lönsamhetsmål anser regeringen att tillämningen av det beräknade lönsamhetsmålet har varit konsekvent. Regeringen instämmer dock i Riksrevisionens bedömning att det kunde ha dokumenterats tydligare att skillnaden mellan marknadsvärdet och det bokförda värdet på LKAB:s egna kapital var så liten att någon justering inte bedömdes meningsfull. Regeringen anser i övrigt inte att processen för framtagandet av de aktuella målen har varit bristfällig.

Regeringens åtgärder med anledning av Riksrevisionens iakttagelser

Regeringen har sedan de ekonomiska målen beslutades för LKAB 2021 fattat beslut om en ny ägarpolicy den 20 februari 2025 (Fi2024/01778). Regeringen framhåller att rutinerna för beslut om ekonomiska mål i bolag med statligt ägande förändrats genom den nya ägarpolicy som antogs på LKAB:s årsstämma den 24 april 2025. De nya rutinerna innebär att bolagets styrelse ansvarar för att fatta formellt beslut om ekonomiska mål för LKAB. Efter den granskade perioden har ägarens involvering i arbetet ändrats och ägaren ska nu få tillfälle att ta ställning till förslag till nya eller reviderade ekonomiska mål innan styrelsen fattar sitt beslut. Regeringen framhåller att en översyn av riktlinjerna för processen har genomförts i Regeringskansliet för att bl.a. säkerställa att de antaganden som ligger till grund för ägarens ställningstagande tydligt redovisas och dokumenteras.

Regeringen anser i och med skrivelsen att Riksrevisionens rapport är slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan inledningsvis konstatera att inga motioner har väckts med anledning av regeringens skrivelse. Utskottet välkomnar Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning av bolagets verksamhet till produktion av järnsvamp. Riksrevisionens övergripande slutsats är att både regeringen som ägare och LKAB i huvudsak har agerat affärsmässigt. Samtidigt konstaterar myndigheten att ägarens roll i omställningen har varit begränsad eftersom det ännu inte hade genomförts någon ägarsamordning vid granskningens genomförande. Vidare bedömer Riksrevisionen att det inte har framkommit några tecken på politisk styrning av bolaget för att driva fram omställningen.

Utskottet kan konstatera att regeringen i huvudsak instämmer i Riksrevisionens iakttagelser och bedömningar. Regeringen har även ändrat rutinerna för beslut om ekonomiska mål i bolag med statligt ägande sedan den granskade perioden. Utskottet vill understryka vikten av regeringens fortsatta arbete för att säkerställa att omställningen av LKAB:s verksamhet till produktion av järnsvamp sker affärsmässigt, och utskottet anser att Riksrevisionens granskning är ett betydelsefullt underlag i detta arbete.

Därmed föreslår utskottet att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

Reservation

Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning – motiveringen (V, MP)

av Birger Lahti (V) och Katarina Luhr (MP).

Vi vill inledningsvis framhålla att vi välkomnar Riksrevisionens granskningsrapport om LKAB:s omställning. Vi vill även understryka vikten av regeringens fortsatta arbete med omställningen till en fossilfri värdekedja, inte minst mot bakgrund av den tunga basindustrins betydande utsläpp av växthusgaser. Riksrevisionens granskning är ett värdefullt underlag i det fortsatta arbetet.

Samtidigt vill vi uppmärksamma att Riksrevisionen i sin granskning av LKAB framhåller att bolaget inte har något uppdrag att särskilt verka för att Sverige ska nå klimatmålen. Vidare framhåller Riksrevisionen att LKAB bör säkerställa att investeringen motiveras av affärsmässiga, och inte politiska, skäl. Vi noterar att regeringen inte har haft några invändningar mot detta. Vi delar dock inte Riksrevisionens bedömning att LKAB inte har ett uppdrag att verka för att Sverige ska nå klimatmålen. LKAB är ett av de bolag som år efter år ligger på listan över de tio svenska företag som släpper ut mest koldioxid. I statens ägarpolicy för bolag med statligt ägande (både 2020 och 2025) står det uttryckligen att bolag med statligt ägande ska vara ett föredöme inom sin bransch på miljö- och klimatområdet. Bolag med statligt ägande ska även arbeta för att nå de nationella miljö- och klimatmål som riksdagen har beslutat om samt bidra till att uppfylla Parisavtalet som syftar till att begränsa den globala uppvärmningen genom att minska utsläppen av växthusgaser. Mot denna bakgrund anser vi att LKAB har ett uppdrag att verka för att Sverige ska nå klimatmålen. Om statens ägarpolicy i nyss nämnda delar mer kan betraktas som ett valfritt råd till de statliga bolagen anser vi att såväl LKAB som andra företag med statligt ägande med påtaglig klimatpåverkan behöver få särskilda uppdrag att verka för att Sverige ska nå nationella och internationella klimatmål. Vi kommer framöver att verka för ett tydliggörande på detta område.

Därmed föreslår vi att riksdagen lägger skrivelsen till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2025/26:8 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning.